

Чудеса зачудног

ПИШЕ: ИЛИЈА БАКИЋ, АУТОР ПОГОВОРА

Роман „Сизифовац“ Демпо Торишима (1970), констатујемо одмах, без икаквих дилема или оклијевања, изузетно је књижевно дјело. Као такво оно неминовно изазива различите коментаре, потпуно опречне, тзв. контроверзне – али и то је саставни дио рецепције умјетничких дјела која излазе из уходане колотечине. „Сизифовац“ готово да се уопште не уклапа ни у један од образаца или, уколико се колико-толико и може „сместити у неку фиоку“, тамо штрчи кварећи дотадашња устројства. [...]

Сусрет са „Сизифовцем“ – његово читање уз разгледање илустрација – крајње је фрустрирајући јер се знатижељном читаоцу бескомпромисно измиче тло под ногама тако што му се „сервира“ погодбена реалност (реалности) која се, без много читалачког труда и стрпљења, не може прихватити и поднијети. Роман без пардона разара неке од круцијалних поставки „конзумирања“ умјетности стављајући пред дотичног „конзумента“ загонетку-проблем – „шта се овде дешава, о чему је реч, зашто ми ништа није јасно“ – који они склони инстантним жвака-садржајима и неспремни на експеримент једноставно, већ послје прочитаних пар страница, не могу поднијети (зато би било јако занимљиво видјети податке о томе колико је људи почело да чита књигу и фрустрирано одустало, односно после које стране су оставили књигу). [...]

Писац се определијелио за конструкцију дјела која му дозвољава максималну слободу у разради идеја. Четири сегмента-новеле са уводним исјечцима започињу и завршавају се Зачетком односно Закључком који понајвише подсећају – због грандиозности описаних појава односно мјеста на којима се дешавају – на одломке дјела која припадају „спејс опери“ што је, испоставиће се, ипак само завођење читалаца на „погрешан траг“. [...]

Прво поглавље-сегмент романа „Сизифовац или Савршени службеник“ највеће је читалачко искушење. Информације о непозна-

том свијету, актерима чија је природа нејасна и њиховим исто тако необјашњивим поступцима преплављују читаоца отварајући све нова и нова питања истовремено не дајући никакве или ријетке – у сваком случају незадовољавајуће – одговоре.

Питања сустижу једна друго: јесу ли јунаци – ванземаљци или мутирани људи. Описи њихових облика сугеришу сасвим бизарна тијела нејасне физиологије. [...]

Изостанак јунака који су неспорно људи (одговарајућег облика и рационално-емотивног склопа) јер су мање или више другачији физички и ментално, свакако је једна у низу пищевих „субверзија“ просјечних читалачких очекивања. Дилеме о (не)људској природи актера различитог су интензитета у различитим сегментима романа: Хамуро и Хисаучи (брачни пар из сегмента-новеле „Потуцајућа анима или Караван момонџија“) неспорно су људи у будућности чији су корени у нашем времену а који се са фрустрацијама урбаног живљења носе употребом симулакрумске протезе Козметике. Умари и њен свијет каравана, сараја, материјоријума настао на темељу онога што је преживјело Велику прашкугу још увијек је доброно људски и релативно лак за разумијевање и прихватање. Радој Монмондо, из сегмента-новеле „Купалишни кастел или Замак у Блатомору“, детектив (који је, у традицији тврдокуваних кримића, приповједач у првом лицу једине) у кошмарном свијету пловних „кастела“ и кастинских друштвених подјела, неспорно је инсектолико створење што одређује његову физиологију и природне потребе и могућности. Млади Ханишибе из сегмента-новеле „Дуплиште или Град у шупљини“ себе убраја у људе који живе у Дуплишту, граду на ободима лијевка у који повремено упадају сваковрсна бића у чијим тијелима се могу налазити људи (неки од њих су већ живјели у Дуплишту, па умрли, а сада су враћени назад). Ханишибео одрастање и пролазак кроз градске инсти-

туције препознатљив је људски образац описиван у тзв. „билдунгсроманима“. Радник из прве новеле физички је највјероватније људског облика, али је безмало све што то „људско“ подразумева нестало или је измијењено до препознатљивости. Основна препознатљива и самим тим идентификациона раван са читаоцем је радникова тотална беспомоћност у окружењу које га троши и исцрпљује а када постане истрошен нестане у одводним каналима за рециклирање.

Степен удаљености од подразумеване људскости означава и потребу већег читалачког ангажовања у разумевању описаног које садржи бројне елементе зачудног/очуђеног – уз констатацију да се писац није увијек руководио принципима рационалног већ је себи допуштао излете у поетске „екстраваганзе“ што додатно усложњава прихватање дјела... [...]

Спроводећи своју идеју да непознате појмове другачијих свијетова не појашњава на конвенционалан начин и тако избјегне „мртва мјеста текста“, Торишима је очућавао језик којим приповједа бројним кованицама. [...] Буквални превод такве ријечи не може бити адекватан. Потребно је посебно креативно ангажовање да би се идеја-замисао и дух оригинала пренијели на други језик. То преношење више се и не може звати „превођење“ већ „препјев“, термин познат у поезији а ређе у прози. За препјев је нужно познавање језика од кога се полази и језика коме се иде али је потребно и много више: осјећај за дух текста, за емоцију и фине-се... Нужно је потребно и трагање за адекватним претапањем у нови језик. Нема, дакле, рутинског налажења ријечи једног језика у ријечима другог већ је посредни нешто много веће, сложене, деликатније – вијерно преношење духа и дубљих значења појмова. Овог тешког задатка подухватио се преводилац Никола Касалица и одиста га велемајсторски испунио. Препјев тече глатко, без рогобатности, а новостворене сложене-кованице на нашем језику, настале спојем пажљиво одабраних постојећих ријечи, свеже и увјерљиво описују и дефинишу другачије појмове дошле из неких непознатих свијетова. Пажњу особито привлаче кованице у којима се прва ријеч претапа у другу јер „дијеле“ иста слова па је последње слово прве ријечи прво слово друге. Та кованица напосто „клизи“, у њој нема ничега насилног и вјештач-

Роман „Сизифовац“

Издавачка кућа ИК Ouroboros д.о.о. из Подгорице објавила је ново издање које на 474 странице доноси богат и разноврстан садржај, употпуњен са 22 илустрације.

Књига је штампана латиницом, а посебну вриједност јој дају пратећи додаци који проширују њен тематски опсег. У првом додатку налази се текст „Чудеса зачудног“ аутора Илије Бакића, док други додаток доноси „Појмовник 153: избор неологизама и необичности“, занимљив преглед језичких новина и ријетких израза. Трећи додаток садржи кратке биографије аутора и преводиоца.

За лектуру и коректуру била је задужена Наталија Ђалетић, док је техничку обраду и прелом урадио Марко Ранђеловић. Дизајн издања потписује студио Bad Brain Studio.

ког јер она „функционише“ сасвим природно, у складу са звучношћу и економиком језичког изражавања. Касалица је ваљаношћу свог препјева круцијално допринио да овај роман нашим читаоцима буде представљен у пуном, блиставом сјају. [...]

Конечно, може се спекулисати, са пуно основа, да је роман назван „Сизифовац“ не само због наслова првог сегмента (који је аутор први и написао; у почетку су то били дјелови текста који је појашњавао илустрације које је Торишима цртао да би се касније текст самостално развијао) већ и због тешког труда који актери улажу у градњи својих егзистенција са крајње неизвјесним исходом.

Уз све анализе романа утемељене на мање-више рационалним тезама и аргументима (што одговара профили научне фантастике), ваља запазити да је „Сизифовац“ доброно измакао-искорачио и из поджанра „New weird“ јер је „уврнутији“ од већине дјела која припадају овом усмјерењу, особито у тренуцима који превазилазе конвенционалну логичност приче и улазе у зачудно/очуђено непознато приближавајући се надреалистичким поетикама.

Због оваквог јединственог, самосвојног амалгама мноштва елемената који, сједињени, дају изузетан, радикално иновативан резултат, „Сизифовац“ је изванредно, непоновљиво авангардно умјетничко ремек-дјело које (по)стоји као категорија за себе и пожељни еталон за друге.

Преводилац Никола Касалица